

Глазова Александра Павлівна,

доцент, заступник директора Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЧИННИК САМОРОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У МІЖКУРСОВИЙ ПЕРІОД

У статті обґрунтовано доцільність створення інформаційно-методичного професійно орієнтованого середовища педагогів, визначено його роль у модернізації післядипломної педагогічної освіти, розглянуто функції такого середовища.

Ключові слова: інформаційно-методичне середовище, змістове наповнення інформаційного середовища, обмін педагогічним досвідом, персональний сайт.

Сьогодні в усіх країнах відбувається процес реформації або вдосконалення національних систем освіти на всіх її рівнях. В Україні так само здійснюються пошуки нових форм навчальної діяльності, спрямованих на ефективну адаптацію до міжнародних освітніх стандартів.

Сучасна освіта з кожним днем вимагає все більш активного використання інформаційних і комунікаційних технологій. Невипадково науковці порушують питання щодо необхідності створення педагогіки інформаційного суспільства, яка здатна формувати людину з інноваційним типом мислення, готову до інноваційної діяльності, сприйняття змін та їх творення.

Основним критерієм ефективності використання нових інформаційних технологій у навчальному закладі є вже не наявність певної кількості комп'ютерів, а створення єдиного інформаційного освітнього простору [5]. Це

спричинило виникнення терміна *інформаційно-освітнє середовище*, що включає в себе сукупність комп'ютерних засобів та способів їх функціонування, які використовуються для організації та змістового забезпечення навчально-виховної роботи.

Проект Закону України «Про післядипломну освіту» (лютий 2006 року) передбачає реформування системи післядипломної освіти України з урахуванням вимог сучасної європейської освіти. У процесі обговорення цього документа було зазначено певні вади системи післядипломної освіти в Україні, серед яких названо недостатнє використання механізмів саморозвитку і самоосвіти педагогічних працівників [3]. Саме усуненню такого недоліку має слугувати створення ефективного інформаційно-методичного середовища для педагогічних працівників.

Система післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні включає такі складники:

- курсове підвищення кваліфікації з обов'язковим організаційно-методичним супроводженням процесу навчання;
- сприяння фаховому саморозвитку педагогів з обов'язковою науково-методичною підтримкою в міжкурсовий період.

За даними соціологічного дослідження Інституту соціальних технологій на замовлення Спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Світового банку «Рівний доступ до якісної освіти в Україні» «Система освіти в оцінках громадян України» [4], для більшості українських педагогів головним джерелом фахової інформації є спеціалізована література (87,9%), а також значною мірою семінари, конференції (73,6%). Лише після цього названо курси підвищення кваліфікації та інформацію, що надходить від колег по роботі (відповідно 57,1% та 44,3%). Отже, засоби масової інформації та Інтернет відіграють другорядну роль (на рівні 24—26%). Для більшості вчителів достатньо тієї інформації, яку вони отримують (70%). 5,9% респондентів було важко відповісти на це запитання.

Решта — 24,1% учителів відзначають, що їм не вистачає сучасних інноваційних методик («конкретних методологічних розробок уроків за новими інноваційними формами»). При цьому їх цікавлять методики не тільки викладання, але й оцінювання, інформація про досягнення у світовій педагогіці, а також матеріали з психодіагностики та психології.

Також вчителі зазначають необхідність отримання інформації з Інтернету, а також відеоматеріалів (наприклад, науково-популярних фільмів), у додатковій спеціальній літературі на електронних носіях (наприклад, енциклопедій на DVD) та в додаткових електронних програмах з предмета (зокрема з математики та мов).

Як свідчать дані того ж соціологічного дослідження [4], учителі хотіли б отримувати потрібну їм для роботи інформацію:

- в електронному вигляді, засобами Інтернету: раз на тиждень;
- у вигляді систематичних бюлетенів, збірників, брошур: раз на 1—2 тижні;
- у засобах масової інформації (головним чином у друкованому вигляді, у спеціалізованих журналах, рідше у вигляді освітянських передач по телебаченню): 1—2 рази на місяць;
- у вигляді статистики: раз на квартал;
- у формі семінарів, конференцій, курсів, тренінгів: раз на півроку;
- в усній формі на шкільних зборах: регулярно.

Як бачимо, семінари, конференції, тренінги респонденти назвали в одному ряду з курсами підвищення кваліфікації, з чого можна зробити висновок про те, що як джерела фахової інформації ці форми післядипломного навчання сприймаються ними як аналогічні. Однак здобуття фахової інформації засобами Інтернету або ж в електронному вигляді (передавання електронних посібників так само є найбільш зручним із застосуванням Інтернету) респондентами поставлене лише на п'яте місце.

Роль у фаховому вдосконаленні педагогічних працівників курсів підвищення кваліфікації важко переоцінити. Нові можливості створює запровадження у процес підвищення кваліфікації дистанційної форми навчання. Але від організації та проведення у міжкурсовий період семінарів і конференцій у традиційній формі, попри їх позірну «застарілість», не можна відмовлятися, що знайшло своє підтвердження у наведених результатах дослідження. Проте поєднання традиційних форм їх проведення з інноваційними (передовсім із застосуванням ІКТ) сприятиме збільшенню їх ефективності.

І організований у відповідності до сучасних вимог навчальний процес на курсах підвищення кваліфікації, і актуальна за тематикою та сучасна за змістом і формою семінарська робота в міжкурсовий період мають знайти своє місце в структурі інформаційно-методичного професійно орієнтованого середовища педагогів.

Проблеми створення інформаційно-методичного середовища в контексті наукового забезпечення дистанційної професійної освіти досліджувалися вітчизняними науковцями (В. Е. Биков, Н. І. Михальченко, Л. А. Лещенко). Організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти з опорою на інформаційно-навчальне середовище за кордоном та в Україні розглядали В. Олійник, Н. Корсунська, М. Танась, П. Таланчук, В. Шейко, О. Третяк. Проте значення і змістове наповнення інформаційно-методичного професійно орієнтованого середовища педагогів системного дослідження не знайшло.

Мета цієї статті — обґрунтувати доцільність створення та впровадження інформаційно-методичного професійно орієнтованого середовища педагогів, визначити його роль у модернізації післядипломної педагогічної освіти, розглянути функції такого середовища.

У Національній доктрині розвитку освіти в ХХІ столітті зазначено, що пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційних

технологій, які забезпечують доступ до мережі високоякісних баз даних, розширюють можливості для сприйняття інформації.

Необхідною умовою використання інформаційних технологій є реформування системи освіти, зокрема, розробка нових дидактичних і методичних концептуальних засад освіти післядипломної.

Модернізація освітніх процесів, зокрема в післядипломній освіті, пов'язана зі створенням новітніх інструментів накопичення, обробки та передачі наукової та методичної інформації через інформаційні канали (серед яких локальні та міжнародні освітянські мережі), концептуальним запровадженням систем відкритої освіти, реалізацією ефективних моделей дистанційного навчання, розробкою та застосуванням інноваційних засобів навчання, використанням можливостей ЗМІ та медіа тощо [6].

До основних властивостей навчально-інформаційного середовища відносять такі: універсальність технологічних процесів створення, зберігання і використання навчально-методичних та інших ресурсів, що забезпечують ведення навчального процесу; інтегрованість у єдиний інформаційний простір різних груп засобів нових інформаційних технологій; інваріантність середовища й технологій до рівня і профілю освіти; методичне забезпечення дисциплін, що вивчаються; створення, актуалізація і використання практикумів (виконання різноманітних завдань) з віддаленим доступом [11].

Створення навчально-інформаційного середовища є основною рисою методики дистанційної освіти. Стосовно суб'єктів післядипломної педагогічної освіти, мабуть, слід називати його методично-інформаційним професійно орієнтованим середовищем. Таке середовище має стати, з одного боку, засобом інтеграції навчальної, методичної й комунікативної діяльності суб'єктів педагогічного процесу на курсах підвищення кваліфікації, з другого — дидактичною умовою, здатною забезпечити високу ефективність самоосвіти та фахового самовдосконалення педагогів у міжкурсовий період.

Створення методично-інформаційного професійно орієнтованого середовища зумовлює необхідність певного переструктурування програм навчальних предметів на курсах підвищення кваліфікації, інтеграцію деяких тем чи й самих навчальних предметів. Елементи дистанційної освіти доцільно застосовувати і в організації семінарської роботи в міжкурсовий період. Таким чином, створення інформаційно-методичного професійно орієнтованого середовища педагогів має спричинити певне коригування як змісту післядипломної педагогічної освіти, так і її структури.

Крім суто освітніх функцій, методично-інформаційне професійно орієнтоване середовище має забезпечити можливість професійного спілкування та обміну досвідом між педагогами. До засобів, спрямованих на розв'язання цих завдань, відносять тематичні форуми й чати як форми реалізації професійного спілкування, а також електронну бібліотеку нормативних документів і методичних матеріалів.

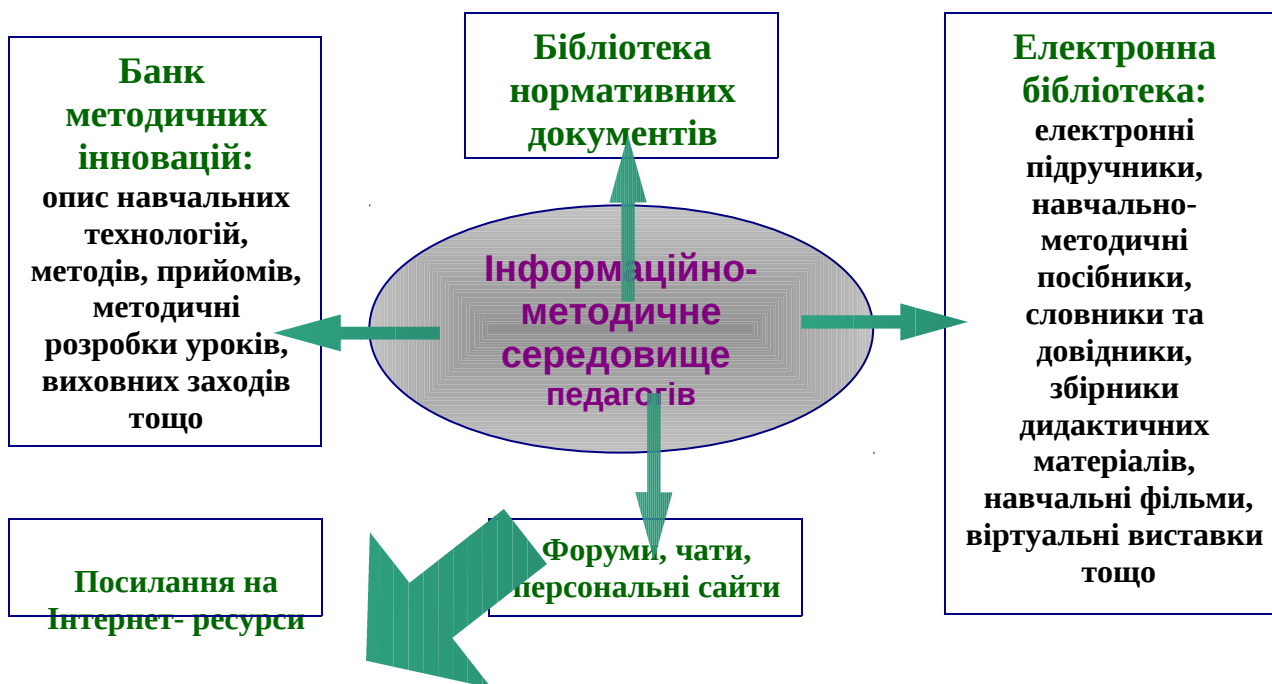

Схема 1. Змістове наповнення інформаційно-методичного середовища педагогів

Формування інформаційно-методичного середовища може успішно розв'язати актуальне завдання випереджувального забезпечення педагогічних працівників фаховою інформацією. Учасниками процесу інформування в ролі продуцентів потоків інформації мають виступати працівники кафедр та методисти Інституту післядипломної педагогічної освіти, укладачі чинних навчальних програм, автори підручників та навчально-методичних посібників, працівники науково-дослідних інститутів, співробітники районних науково-методичних центрів, працівники фахових ЗМІ, керівники ДНЗ та ЗНЗ, автори передових педагогічних розробок та ін.

Інформаційними потоками мають бути:

- для слухачів курсів підвищення кваліфікації — навчальні плани, науково-методичне забезпечення курсового підвищення кваліфікації (пакети навчальних модулів — обов'язкових та за вибором, тексти лекцій, плани семінарських занять, списки літератури для самостійного опрацювання, завдання для здійснення контролю тощо);

- для методичної підтримки самоосвіти у міжкурсний період — методичні рекомендації, плани проведення семінарів із застосуванням активних методів навчання: тренінгів, круглих столів, мозкових атак, списки літератури для самостійного опрацювання тощо).

Сьогодні створюване працівниками Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка інформаційно-методичне професійно спрямоване середовище для педагогів складається з таких компонентів:

- веб-сайт ІППО у складі веб-порталу Київського університету імені Бориса Грінченка;

- веб-сайт, що забезпечує реалізацію дистанційної форми навчання на платформі веб-порталу Київського університету імені Бориса Грінченка;

- інформаційно-методичний сайт ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка;

- науково-популярний віртуальний часопис «Педагогічні пазли» для вчителів ЗНЗ, методистів РНМЦ, шкільних психологів, вихователів ДНЗ, батьків школярів і вихованців ДНЗ;

- створені в технології веб 2.0 сторінки груп вчителів фізики, математики, хімії.

У процесі розробки знаходиться інтерактивний веб-сайт практичних психологів та соціальних педагогів, а також інтерактивний веб-сайт для школярів, їхніх батьків і педагогів з питань підготовки до ЗНО.

Висновок щодо зацікавленості педагогів розміщеною на веб-сайтах фаховою інформацією можна зробити з кількості відвідувань. Так, упродовж вересня 2009 року було зафіксовано 51 512 відвідувань інформаційно-методичного сайту ІППО Київського університету імені Бориса Грінченка, здійснених з 37 261 персонального комп'ютера, у жовтні 2009 року сайт відвідали 53 023 відвідувачі з 37 724 персональних комп'ютерів. Відвідування сайту у ті дні, коли в зв'язку з оголошенням у навчальних закладах карантину педагогічні працівники очікували розміщення інформації про порядок самостійного виконання слухачами курсів випускних робіт, відображено у *табл. 1*.

Таблиця 1

Показники відвідування сайту

Дата	Кількість візитів	Сторінки
1 листопада 2009	763	2512
2 листопада 2009	1103	4188
3 листопада 2009	1270	4545
4 листопада 2009	1367	4905
5 листопада 2009	1344	4818
6 листопада 2009	1144	3841
7 листопада 2009	728	2540
8 листопада 2009	929	3302
9 листопада 2009	1495	4645
10 листопада 2009	1511	5284
11 листопада 2009	1586	5733
12 листопада 2009	1539	4858
13 листопада 2009	1301	4607

Формування та використання інформаційно-методичного професійно спрямованого середовища для педагогів може стати основою для становлення принципово нової форми їхнього саморозвитку в міжкурсовий період, що спиратиметься на мотивовану самоосвітню активність особистості, підтримувану сучасними технічними засобами.

На окреме дослідження очікує проблема організації навчання й інструктування педагогічних працівників щодо використання інформаційних ресурсів, що є складниками інформаційно-методичного професійно спрямованого середовища педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Законодавчі документи (Закон України «Про освіту» № 1060-XII, із змінами від 19 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/

2. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III, із змінами від 20 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/; <http://www.mon.gov.ua/>

3. Проект Закону України «Про післядипломну освіту» (лютий 2006 р.). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ipk.kiev.ua/document/zakon_pislydiplomna_osvita.doc

4. Соціологічне дослідження Інституту соціальних технологій на замовлення Спільного проекту Міністерства освіти і науки України та Світового банку «Рівний доступ до якісної освіти в Україні» «Система освіти в оцінках громадян України» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average/topic/rn/soc.doc> — Назва з екрану.

5. *Кравчина О. Є.* Проектування інформаційного середовища загальноосвітнього навчального закладу [Електронний ресурс] / О. Є. Кравчина.

— Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em11/content/09koeeis.htm> — Назва з екрану

6. *Омельяненко Г. А.* Особливості педагогічної взаємодії в умовах інформаційно-навчального середовища [Електронний ресурс] / Г. А. Омельяненко. — Режим доступу:

7. *Гуржій А. М.* Вплив інформаційних технологій на формування навчального середовища. Нові інформаційні технології навчання в навчальних закладах України / А. М. Гуржій, Ю. О. Жук // 36 статей за матеріалами доповідей IV Української наук.-метод. конф. 12—14 вересня 1995 р. / Під ред. І. І. Мархеля. — Одеса, 1997. — С. 5—6.

8. *Майборода С.* Дистанційне навчання як інноваційний процес у галузі вищої освіти / С. Майборода, О. Майборода // Проблеми освіти: наук.-метод. збірник. — К.: Інститут технологій і змісту освіти МОН України, 2007. — Вип. 50.

9. *Лукін В. Є.* Сутність та перспективи розвитку освітнього простору дистанційного навчання / В. Є. Лукін // Проблеми освіти: наук.-метод. збірник. — К.: Інститут технологій і змісту освіти МОН України, 2007. — Вип. 50.

10. Концепция информатизации образования // Информатика и образование. — 1988. — № 6.

11. *Гуревич Р. С.* Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях: навч. посіб. / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. — Вінниця, 2005.

12. *Петрович С. Д.* Психолого-педагогічні аспекти впровадження інформаційно-телекомунікаційних технологій навчання у ВНЗ I-II рівнів акредитації / С. Д. Петрович // Нові технології навчання: наук.-метод. зб. — К., 2006. — С. 85—87.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС

13.00.02 — Теорія та методика навчання (з галузей знань)
Глазова О. П.

Інформаційно-методичне професійно орієнтоване середовище як чинник саморозвитку педагогічних працівників у міжкурсовий період

Кількість посилань — 12.

Глазová А. П.

Информационно-методическая профессионально ориентированная среда как фактор саморазвития педагогических работников в межкурсовой период

В статье обоснована целесообразность создания информационно-методической профессионально ориентированной среды педагогов, определена ее роль в модернизации последиplomного педагогического образования, рассмотрены функции такой среды.

Ключевые слова: информационно-методическая среда, обмен педагогическим опытом, персональный сайт.

Glazova O.P.

Information and methodological professionally oriented environment as a factor in self-teaching employees in the period between courses

The paper studies the feasibility of establishing methodology professionally oriented environmental educators, defined its role in the modernization of postgraduate education, considered a function of environment.

Keywords: informational and methodological environment, semantic content of the information environment, the exchange of pedagogical experience, personal site.